

Útban a fejlesztéspolitika új paradigmája felé: helyi (gazdaság-)fejlesztés

Az előadás váza

- A doktori előtt...
- Doktori kutatásaim: fejlődés-gazdaságtan, a fejlődés térbeli vetülete
- ... és után
- Napjaink fejlesztéspolitikai paradigmája: helyi-bázisú fejlesztés
- Helyi gazdaságfejlesztés
 - HGF értelmezése
 - Nemzetközi és hazai gyakorlat
 - Helyi gazdaságfejlesztési eszköztár
 - Jó példák, ötletadó gyakorlatok

Út a doktoriig...

- 2004 – 2008 Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, nappali PhD. képzés, doktori program: „Globalizáció, regionalitás és versenyképesség”, doktori kutatási téma: a fejlődés új paradigmája, és a fejlődés térbeli dimenziója
- 2001 – 2004 Karlsruhei Egyetem, Regionális Tudományok Intézete, posztgraduális képzés, regionális tervezés szakirány (lic.rer.reg.): Városregió mint társadalmi képződmény: Javaslatok a debreceni városregió fejlesztéséhez – licenciatusi dolgozat
- 1997 – 2001 Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, nemzetközi szakirány és európai uniós tanulmányok specializáció (M.sc.)
- 1996 – 1997 Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem

A fejlődés új paradigmája: elmélet és gyakorlat

avagy
Urbanizációs válság a fejlődő országokban

- **fejlődés-gazdaságtan (intézményi gazdaságtan, új gazdaságföldrajz)**
- **globalizáció – globális problémák**
- **fejlődés térbeli vetülete: urbanizáció, mega-városok**

- **elméleti elemzés és empirikus tesztelés**
- **állam fejlődésben betöltött szerepe**
- **intézmények és gazdaságpolitikák**

Témavezető: Csaba László

Kiadva: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009.

Új tudományos eredmények: a tézisek morzsái...

1. A **megújult fejlődés-gazdaságtan** érvényes és alkalmazható a legkülönbözőbb földrajzi, történelmi, kulturális, politikai és gazdasági viszonyok között és eltérő fejlettségi szinteken is. (Középpontban: szegénycsökkenés és az állami beavatkozások kritikus, de pozitív megközelítése).
2. A fejlődés **területi dimenziója** kulcsfontosságú információkkal szolgál, a gazdaságpolitikai beavatkozások kialakításához.
3. A legnagyobb városokban való túlzott koncentrációhoz hozzájárulnak a történelmi és földrajzi adottságokon és a gazdasági tényezőkhöz túl **intézményi, és politikai rendszer** sajátosságaiból adódó **hajtóerők**, valamint **várakozások, észlelések** is.
4. A **jó kormányzás alapelveinek** megvalósítása, különösen a részvételi mechanizmusok, az átláthatóság, elszámoltathatóság javítása, a szegénybarát és megosztott növekedés ösztönzése a fejlődés térbeli anomáliáit is csökkenti. A szélsőséges területi koncentráció csökkentésének költség-hatékony, valamint hosszú távon egyetlen fenntartható megoldásai **intézményi kiigazítások** és megfelelő **mikro-ösztönzők** kialakítása jelenti.

➤ **állam szerepének vizsgálata**

... és a doktori után

- **VÁTI Nonprofit Kft. Területi Tervezési és Értékelési Igazgatóság Nemzetközi, Területpolitikai és Urbanisztikai Iroda**
- **Legfőbb kutatások:**
 - **Városok koordinálatlan területi növekedése (urban sprawl) – gazdasági vonatkozások**
 - **Európai gazdasági folyamatok területi vonatkozásai (TSP és TA felülvizsgálat háttérkutatásai)**
 - **Helyi (gazdaság-)fejlesztés (nemzetközi és hazai gyakorlat)**

Napjaink fejlesztéspolitikai paradigmája: helyi-bázisú fejlesztés

1. Paradigmaváltás a fejlődés-gazdaságtanban, elmúlt 50 év fejlesztéspolitikai beavatkozásai nyomán – tudományos megalapozottság
2. Nemzetközi fejlesztési intézmények (WB, IMF, OECD, UN) gyakorlata
3. EU kohéziós politikájáról szóló vita
 - Barca jelentés (2009. ápr.): „helyi bázisú fejlesztés”
 - EU COM: „Territorial Cohesion: unleashing the territorial potential” (2009. december): Helyi fejlesztési módszertan

Barca jelentés: legfontosabb következtetései

1. Új paradigma „áttörése”
2. Területi alapú, helyi-bázisú (place-based) fejlesztés politikája szükségessége az EU-ban
3. „Place”: Társadalmi „képződmény”, melynek határain belül bizonyos a fejlődéshez szükséges feltételek összessége egységesebb, mint a határain túl, és ...
 - a természeti és kulturális adottságok, az emberek preferenciái homogénebbek, vagy éppen egymást jobban kiegészítik
 - az együtt élő emberek tudása szinergiákat hordoz, és a pozitív externáliák keletkezése valószínűbb
 - formális és informális intézmények kialakulásának esélye is nagyobb
 - a „place”, **funkcionális térség** határai függetlenek a közigazgatási határoktól, és a politikai folyamatban endogénnek tekinthetők, időben is változhatnak (helyi entitás, térség)
 - „külső beavatkozás” szükséges helyi tudásra és helyi preferenciákra alapozva

EU COM közlemény (Kirunai konferencia): „Territorial Cohesion: unleashing the territorial potential” (2009. december)

Helyi fejlesztési módszertan (Local development methodology – LDM)

- Integrált helyi fejlesztések szükségessége
 - „infra-regionális” szint (szub-regionális)
 - bottom-up (alulról kiinduló)
 - stratégiai és multidimenziós
 - helyi partnerségeken alapul
 - hálózat- és kapacitás-építés
 - helyi körülményekhez szabott egyedi megoldások szükségessége
- Helyi-bázisú fejlesztéspolitikai megközelítés

Helyi gazdaságfejlesztés a nemzetközi gyakorlatban:

- **Világbank LED:** (Local Economic Development- Helyi gazdaságfejlesztés) **program** – legfőképp tervezés, stratégia készítés (Developing Enterprises Locally Through Alliance and Action – DELTA)
- **ENSZ Habitat:** oktatás, képzés és kézikönyvek a helyi gazdaságfejlesztés elősegítése érdekében, itt is legfőképp stratégiai tervezés
- **OECD LEED** (Local Economic and Employment Development – Helyi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztése) program – helyi gazdasági és foglalkoztatási stratégiák, legújabb kiadványa: HGF a pénzügyi és gazdasági válság tükrében
- További intézmények: **ILO** (International Labour Organization), **EU** (operatív programok - főként gazdasági, de regionális stb. is)
- **EUKN, URBACT** (város), **LEADER** (vidék): nemzetközi jó gyakorlatok gyűjtőhelyei, tapasztalatsere, tudástár

Magyarországi gyakorlat:

- **Hazánkban:**
 - nincs általánosan elfogadott definíció, kísérlet sem igazán
 - Például helyi gazdaságfejlesztés:
 - Ipar park, innováció, inkubátorház, telephelyfejlesztés, technológiafejlesztés, befektetés-ösztönzés, termelő infrastruktúra, stb. – minden gazdaságfejlesztés (TRFC keretében is!)
 - HÖF LEKI pályázati cél 2009-ben: a helyi gazdaságfejlesztéssel összefüggő fejlesztési célokra, amelyekre nincs EU támogatás önkormányzatoknak
 - Vidékfejlesztésben: alternatív, diverzifikáló tevékenységek: kézművesség, falusi turizmus, mikroállalkozások
 - OTK (2005) „implicite” tartalmazza (felülvizsgálat!!)
 - kutatási „fehérített” volt sokáig, napjainkban leginkább Lengyel I., G. Fekete É.
 - VÁTI: gyakorlati megközelítés
 - „sok” jó példa, mintaértékű kezdeményezés

VÁTI TTÉI célok:

Hazai területfejlesztés szakmai (célok, eszközök, módszerek) megújítása, ennek egyik témaköre a helyi gazdaságfejlesztés

- Jó gyakorlatok, minták feltérképezése
- Tudásmegosztás, know-how terjesztése
- Önálló kezdeményezések háttértámogatása

Területfejlesztési füzetek sorozat
(gyakorlati segédlet, szemlélet- módszertani útmutató)

- www.rtop.hu

Mit értünk helyi gazdaságfejlesztés alatt?

Helyi gazdaság:

- „Egy település, mikro- vagy kistérség saját adottságai által motivált, az ezeket az adottságokat fenntartható módon felhasználó, ugyanazon település, mikro- vagy kistérség belső erőforrásainak mobilizálása által működtetett összehangolt akciók/tevékenységek, emberek, intézmények, anyagok, erőforrások és eljárások összessége.”
- A helyi gazdaság által kibocsátott termékek/szolgáltatások megjelenhetnek külső piacokon is, de elsődleges céljuk a **belső piac keresletének** kielégítése.

Helyi gazdaságfejlesztés:

- „Minden olyan beavatkozás, amely a helyi gazdaság bármely komponensének, vagy a helyi gazdaság egészének módosítása által, és/vagy korábban hiányzó komponens(ek) bevonása révén, és/vagy kihasználatlan komponensek újraélesztésével a helyi gazdaság egy vagy több jellemzőjét (eredményességét, hatékonyságát, jövedelmezőségét, a kibocsátott termékek/szolgáltatások minőségét, a foglalkoztatottságot, a rendszer fenntarthatóságát) javítja.”

(Jávor Károly meghatározásai)

Mitől „helyi” a gazdaságfejlesztés?

Helyi jelleg:

- Területi szint: helyi – település(rész), mikro-térség, kistérség, település-együttes
- Helyi kezdeményezés
- Helyi szereplők
- Helyi eszközök, belső erőforrások (lehetőleg ne kelljen pályázni, ne legyen támogatás függőség)
- Autonóm, egyedi, helyhez illő megoldások
- Helyi hasznosulás (a gazdasági tevékenység minden eredménye helyben hasznosul) – nem a bármilyen áron történő profitmaximálás a cél
- Kiszolgáltatottság, függőség (foglalkoztatás, beszállítás, hitel) csökkentése (pl. élelmiszer önrendelkezés) – részben helyben záródó, egyes tényezők tekintetében autonóm rendszerek kialakítása

Pozitív értelemben vett lokálpatriotizmus

A helyi gazdaságfejlesztési beavatkozások csoportosítása

- **Források szerint**
 - belső – külső, hazai – EU-s
 - cél: önjáró
 - kezdetben: külső segítség szükséges
- **Területi szintje szerint**
 - városi(as) és vidéki(es) térségeket, vagy akár város-együtteseket, nagyvárosi agglomerációkat
 - folyóparti, vagy hegyvidéki térségek, de az aprófalvas, tanyás területek
 - funkcionális térségek
- **Jellege szerint**
 - fizikailag megjelenő beruházások,
 - szellemi beruházások is, például szemléletformálás, tudatosság növelése

Szempontok a fenntartható helyi gazdaságfejlesztés megvalósításához avagy útban a fenntartható HGF modellje felé

- **nincs általános recept**
- **de vannak általános alapelvek:**
 - helyi szereplők együttműködése, közös megoldáskeresése
 - közös, részvételi alapú megvalósítás
 - helyi körülmények, adottságok reális felmérése
 - ezekhez igazodó kreatív, innovatív megoldások
 - helyben és térségben gondolkodás, város- és vidékfejlesztés összehangolása
 - erőforrások, értékek fenntartható használata
- **Külső beavatkozás szükséges (szemléletformálás, mentorálás, tudásátadás, stb.)**

VÁTI Nemzeti Regionális Fejlesztési és Innovációs Központ

Jó példák helyi gazdaságfejlesztésre

- **24 ötletadó hazai jó gyakorlat és számos nemzetközi mintaprojekt, tükörprojekt bemutatása**
- **Általánosítható következtetések levonása**
 - Kezdeményezők, megvalósítók, résztvevők
 - HGF területek, eszközök
 - Megvalósítás módszerei (menedzsment kérdések)
 - Finanszírozás
 - Nemzetközi vs. hazai gyakorlat
- **Normatív ajánlások megfogalmazása**

VÁTI Nemzeti Regionális Fejlesztési és Innovációs Központ

Köszönöm a figyelmet!

jricz@vati.hu

Helyi gazdaságfejlesztés ...

- a helyi gazdaságfejlesztés a megújuló hazai **területfejlesztés** sarokköve, **kulcseleme** (lehetne)
- a helyi gazdaságfejlesztés **híd** szerepet tölthet be a **hazai vidék-, város- és területfejlesztés** között

ehhez **SZÜKSÉG** van

- **megfelelő tudományos háttérre** (fejlesztés-gazdaságtan, regionális tudományok)
- **központi szakpolitikai beavatkozásra** (igény és kényszer is egyben)
- a helyi gazdaságfejlesztés megvalósításának első lépése a **szemléletformálás, „köztudatosítás”**
 - tudományos megalapozottság (oktatás, kutatás)
 - soklépcsős, hosszú időt igénylő folyamat
 - mindenki tehet valamit – ki mit tehet?
 - számos szinten el lehet/kell kezdeni

